

OOPER. Inglastest lavastusbrigaad võitleb Eesti rahvusooperi laval oma rahvuslike deemonitega.

Kangelaslugu veavad pahad

ARVUSTUS

ALVAR LOOG
kriitik

«Rinaldo»

Georg Friedrich Händeli ooper kahes vaatuses

Glacomo Rossi libreto Aaron Hilli ja Torquato Tasso järgi

Dirigendid: Andres Mustonen, Risto Joost

Lavastaja: William Relton (Inglismaa)

Esietus 18. septembril Estonias

Paraku elavad pilt ja raam laval kumbki oma elu. Sealjuures teineteist suuremat segamata – mis kujutab enesest tänapäeva ooperis juba voojust.

Lavastuse visuaalseks leitmotiiviks tõstetud redel hakkab alliketeose dramaturgia foonil kontseptuaalselt toimiva ning emotsionaalselt mõjuva dünaamilise kujundina minu meelest tööle kõigest ühes arias («Cara sposa»). Täring, see juhuse visuaalne metafoor, millest on müüri- ja kavalehe kujunduses tehtud peaaegu Estonia «Rinaldo» peategelane, liigub tähistusüksusena läbi lavastuse täielikul tühikäigul.

«Rinaldo» režiis leidub nii dramaatiliseuse, lüürilisuse, heroilisuse kui ka koomilisuse algeid, kuid need kõik on viidud üksteist otsapidi tasalülitaval moel pooltoonidesse, ilma et oleks asemele pakutud midagi uut. Kuna Relton on samas hoidunud jämekoomikast, fantastikast ja groteskist – mis viimastel aastakümnetel barokkooperite lavastusi maailma lavadel eelkõige on kandnud –, puudub Estonia versioonil õige lavastuslik vedru ning tunnetuslik ja semiootiline tasakaalupunkt.

Sõjakäik mundri vastu

Relton on tõstnud «Rinaldo»

teatraalne parukas (ja ka selle kohatine puudumine) ning märkimisväärne koreograafiline mõõde, on selle lavastuse konkurentsitult kõige teravam ja terviklikum tegelaskuju.

Kui Estonia «Rinaldo» muusikalised kõrghetked on ettearvatult Rinaldo ja Almirena lüürilised aariad, siis lavastus leiab korraliku karakterilooma, tantsuseade (liikumisjuht Kati Kivitar) ning mõjusa valgusrežiini (valguskunstnik Johanna Town) toel tõelise hoo ja elu üksnes neis piltides, mis kujutavad Armida töid ja tegemisi. Meeldejäävalt õnnestunud oli ka sireenide stseen.

Võitlus partituuriga

Orkester kõlas paremini kui kolm hooaega tagasi välja tulnud «Julius Caesari» esietenduse ajal, ehkki dirigent Andres Mustoneni mustalt mängitud viiulisoolode eeskujul ning tempodega rokkiva taktikepi all hüüis esitusse eelkõige rütmilistes partiides stiihiline (ning sellisena eelkõige rahvamuusikale omane) element, mis on kliiniliselt puhast kõla fetišeerivale barokile Euroopas võõras.

Ka solistide ansambel oli hoopis ühtlasem kui eelmisel korral, eriti esimese esietenduse oma. Paraku ei saa Estonias etenduva barokkooperi puhul mõistetavatel põhjustel veel ik-

Händeli «Rinaldo» (1711) sisu, mis kujutab enesest romantismi ja militarismi paatoselt tuge laenavat kristluse ning kolonialismi apoteoosi, on lapsikult lihtne ja skemaatiline isegi ooperi standardite järgi.

Selle barokiajastu muusikadraama lavaetenduse esmaseks ning suurimaks väljakutseks on edastada teatri vahenditega füüsiliselt seda kerget vaimu, elurõõmsat mängulisust ja puhast ilu, mida on täis 25-aastase Händeli kirjutatud partituuri nootidevaheline ruum. Kuna libreto on hajas ja tegevus toimub nappides

Giacomio Rossi libreto Aaron Hilli ja Torquato Tasso järgi

Dirigendid: Andres Mustonen, Risto Joost

Lavastaja: William Relton (Inglismaa)
Esietus 18. septembril Estonias

Händeli «Rinaldo» (1711) sisu, mis kujutab enesest romantismi ja militarismi paatoselt tuge laenavat kristluse ning kolonialismi apoteoosi, on lapsikult lihtne ja skemaatiline isegi ooperi standardite järgi.

Selle barokiajastu muusikadraama lavaetoomise esmaseks ning suurimaks väljakutseks on edastada teatri vahenditega füüsiliselt seda kerguse vaimu, elurõõmsat mängulisust ja puhast ilu, mida on täis 25-aastase Händeli kirjutatud partituuri nootidevaheline ruum. Kuna libreto on hajas ja tegevus toimub nappides retsitatiivides, eeldab lavastus Händeli muusika haprale vundamendile täiesti uue visuaalse maailma loomist.

Inglismaalt pärit loomingu-line brigaad eesotsas lavastaja William Reltoniga on Estonias sellega vormiliselt hakka-ma saanud, sealjuures veel päris stiilselt. Kuid paraku puudub nende loodud lavaruumis sisemine loogika ja järjekindlus ning - mis peasi - orgaaniliselt toimiv väljendus-suutlik suhe ooperi dramaturgilis-sisuga.

Britid on püüdnud anda «Rinaldole» teist plaani ning välist monumentaalsust, sidudes nii ooperi süžee kui ka lavalise tegevuse jõudumööda meil eelkõige «Tsirkuse» nime all tuntud lauamängu metafooriga (kunstnik Cordelia Chisholm).

ning emotsionaalselt mõjuva dünaamilise kujundina minu meelest tööle kõigest ühes aarias («Cara sposa»). Täring, see juhuse visuaalne metafoor, millest on müüri- ja kavalehe kujunduses tehtud peaaegu Estonia «Rinaldo» peategelane, liigub tähistusüksusena läbi lavastuse täielikul tühikäigul.

«Rinaldo» režiis leidub nii dramaatilisuse, lüürilisuse, heroilisuse kui ka koomilisuse algeid, kuid need kõik on viidud üksteist otsapidi tasalülitava moel pooltoonidesse, ilma et oleks asemele pakutud midagi uut. Kuna Relton on samas hoidunud jämekoomikast, fantastikast ja groteskist - mis viimastel aastakümnetel barokkooperite lavastusi maailma lavadel eelkõige on kandnud -, puudub Estonia versioonil õige lavastuslik vedru ning tunnetuslik ja semiootiline tasakaalupunkt.

Sõjakäik mundri vastu

Relton on tõstnud «Rinaldo» tegevuse 19. sajandisse, esitades ristsõdijate asemel Inglise koloniaalarmee juhte, keda on kujutatud halenaljakalt juhmidena. Seega ei naeruvääristata lavastuses mitte niivõrd sõda kui nähtust, vaid peamiselt üht kindlat mundrit. Laval toimunud sagedase teejoomise kujund ning selle taga suure tõenäosusega peituv pilge jäi mulle hoomamatuks. Tundub, et inglased lavastusbrigaad võitleb Eesti rahvusoperi laval omaense rahvuslike deemonitega. Aga mida peaks see meile ütlema?

Estonia «Rinaldo» on lavastuslikus plaanis otsekui muinasjutu, mille vestja ei suuda kuidagi otsustada, kes on selle loo tegelikud peategelased ja kangelased ning milles seisneb selle mõte või moraal. Lavastuse niigi vähene realistlik mõõde

Dominatrix'iks tehtud nõid Armida (Helen Lepalaan) on Estonia «Rinaldo» kõige teravam ja terviklikum tegelaskuju. FOTO: HARRI ROSPU

kaob läbi tinglikuks muudetud aegruumi ning tahtmatut travestiat sünnitava otsuse kasutada nimiosas kontratenori asemel naissoolisti.

Üllaid mõtteid, tundeid või tegusid kujutava kunstiteose teevad enamasti paeluvaks mitte kangelased, vaid kahjurid. Nii on see ka Estonia «Ri-

naldoga». Kui positiivsete tegelaste aariad on lavastatud valdavalt staatiliselt (solist istub või seisab ja laulab) või taustal toimuva tegevuse läbi, siis Armida ja Argante etteastes on rohkem värve ja liikumist.

Dominatrix'iks tehtud nõid Armida, kelle rollijoonist teetavad elegantsed kostüümid,

lüürilised aariad, siis lavastus leiab korraliku karakteriloometantsuseade (liikumisuht Kati Kivitar) ning mõjusa valgusrežiit (valguskunstnik Johanna Town) toel tõelise hoo ja elu üksnes neis piltides, mis kujutavad Armida töid ja tegemisi. Meeldejäätvalt õnnestunud oli ka sireenide stseen.

Võitlus partituuriga

Orkester kõlas paremini kui kolm hooaega tagasi välja tulnud «Julius Caesarit» esietenduse ajal, ehkki dirigent Andres Mustoneni mustalt mängitud viiulisoolode eeskujul ning tempodega rokkiva taktikepi all hüilis esitusse eelkõige rütmilistes partiides stiiline (ning sellisena eelkõige rahvamuusikale omane) element, mis on kliiniliselt puhast kõla fetišeerivale barokile Euroopas võõras.

Ka solistide ansambel oli hoopis ühtlasem kui eelmisel korral, eriti esimese esietenduse oma. Paraku ei saa Estonias etenduva barokkooperi puhul mõistetavatel põhjustel veel ikka rääkida meisterlikust ja allikmaterjali väärivast vokaalsest interpretatsioonist, pigem võitlusest partituuriga. Meie suurooperlikult laia hääle ning romantismipärase vokaalkoolitusega lauljatele tulevad barokiajastul kirjutatud noodid raskelt kätte - justkui püüaks tankitõrjemürsuga varblast. Esitus puudub sageli õige laulvus, enamasti ka koloratuur.

Kahel esietendusel kuulnud solistidest suutsid mind vaimustada üksnes Monika-Evelin Liiv, Olga Zaitseva, Helen Lepalaan ning Kristel Pärt-na. Meestest oli parim Mati Turu, ent Goffredo rollis ei õnnestunud tal minu silmis täita ootusi, mis loodud eelmiste ooperirollide ning kontsertesinemistega.